

Кроме этого движения ценностей внутри национального организма ценности могут быть также заимствованы и извне. Будучи органически претворенными в плоть и кровь культуры-реципиента, они действуют оптимальному поддержанию баланса «верхов» и «низов». Отсутствие этой равнодействующей силы обнажает зазор между ними, обуславливает внутренний разрыв культуры и нарушение единства нации. Удел такого общества – хроническое запаздывание, историческое отставание, сопровождающееся постепенным выталкиванием на обочину мирового прогресса. Таким образом, складывается комплекс «национальной неполноценности». Его неотъемлемыми составными элементами являются формирующееся презрительное отношение к самобытно-национальному, исчезновение чувства патриотизма, национальной гордости. Приписывая данной тенденции характер «рокового закона», негативные последствия европеизации евразийцы фиксировали в разрезах экономического и политической зависимости, различных типах эксплуатации неевропейского ареала, превращающих его в «этнографический материал», питательную среду развития романо-германского мира. Отсюда следовал вывод, что «неевропейцы», сознательно или вынужденно избравшие европейский путь культурно-цивилизационного развития, Европой не станут, не изменив собственной самобытности, но даже в этом случае не будут приняты ею за «своих».

УДК 811.1/.8(476)

РОЛЯ ВЫКАЗАННЯ ЯК АДЗІНКІ МАЎЛЕНЧЫХ ЗНОСІН

Пяржынская Н. І., Бырда А. К., Кот А. Г.

УА «Гродзенскі дзяржаўны аграрны ўніверсітэт»

г. Гродна, Рэспубліка Беларусь

На занятках па беларускай мове, замежнай мове адна з асноўных задач выкладчыка заключаецца ў тым, каб студэнт мог свабодна валодаць мовай, як будаўнічым матэрыялам для пабудовы свайго выказвання: умець лагічна будаваць свой адказ, правільна абгрунтаваць свае думкі, перадаваць сутнасць прачытанага і праслуханага тэксту. Такім чынам, праграма па вышэйназваных дысцыплінах прадугледжвае для вывучэння раздзел «Культура прафесійнага маўлення», які і садзейнічае развіццю асноўных камунікатыўных якасцей маўлення, што ўплываюць на пабудову самага выказвання.

Тэрмін «выказванне» (адзінка маўленчых зносін) вызначаецца ў адносінах да паняцця «каз» [1]. Пры адказе ці падтрымцы дыялогу заўсёды карыстаемся пабудаванымі казамі. Дадзеная адзінка мовы можа мець граматычную закончанасць. І казамі (адзінкамі мовы) не можам абменьвацца. А самім выказваннем, якое і складаецца з адзінак мовы, можам [1]. Выказваннем можа быць або закончаны ў сэнсавых адносінах тэкст паміж паўзамі, або адзінка сказа (семантычна самастойная частка складанага сказа). Выказванне лічыцца адзінкай шырэйшай за сказ (яно ахоплівае сказ з парцэлятамі, якія адносяцца да яго). Але ж асноўная асаблівасць – гэта арыентацыя на ўдзельнікаў маўлення. Адрозна звяртаецца ўвага на пазіцыю, якой прытрымліваецца гаворачы, на яго правільнасць (веды) і сітуацыю, пры якой адбываецца выказванне [1].

Звернем увагу на звычайную сітуацыю, якая ўзнікае на занятках, калі слухаем адказы студэнтаў. Не мае значэння, на якой мове адбываецца выказванне і на якой дысцыпліне. Гэта можа быць замежная мова (нямецкая, англійская) і беларуская мова. Паміж выкладчыкам і студэнтам адбываецца дыялог. Адрозна выказванне фарміруецца ў свядомасці (часцей за ўсё на рускай мове), а затым студэнт аўтаматычна перакладае свае думкі на замежную ці беларускую мову. Пры гэтым не ўлічваюцца асаблівасці мовы.

Што тычыцца беларускай мовы, то для многіх студэнтаў выклікае вялікую цяжкасць пабудаваць правільна выказванне на літаратурнай беларускай мове. Звернем увагу, што гэта дзяржаўная мова Рэспублікі Беларусь. Нельга не адзначыць і той факт, што прычынай такой з'явы і з'яўляецца змешванне рускай і беларускай моў. Студэнты, напрыклад, не звяртаюць увагу на тое, што нормы беларускай літаратурнай мовы (акцэнталагічныя, марфалагічныя, сінтаксічныя і інш.) адрозніваюцца ад рускай літаратурнай мовы.

Пры перакладзе на замежную мову, напрыклад, на нямецкую, не звяртаецца ўвага на аддзяляемыя прыстаўкі дзеясловаў (an, aus, mit і іншыя), на парадак слоў у каззе і г. д. Таму студэнты не могуць пабудаваць правільна каззы, з якіх і складаецца выказванне.

Такім чынам, пры выкладанні курса «Беларуская мова (прафесійная лексіка)», «Замежная мова» значная ўвага павінна надавацца адзінцы маўленчых зносін – выказванню. Уменне правільна і граматычна пабудаваць дыялог або абгрунтаваць сваю пазіцыю – гэта аспект, які з дадатнага боку паказвае спецыяліста пэўнай вобласці.

ЛІТАРАТУРА

1. Бахтин М. М., Высказывание как единица речевого общения, в его кн.: Эстетика словесного творчества, М., 1979.